

Sataviisikymmentä vuotta opiskelijoiden palvelua

Vesa Kautto

Helsingin yliopiston opiskelijakirjasto, entinen ylioppilaskunnan kirjasto, täytti 150 vuotta lokakuussa 2008. Kirjaston historiaa on kuvattu kahdessa laajassa teoksessa. Ensimmäisen laati 1968 Esko Häkli (Ylioppilaskunnan kirjaston vaiheet, 229 sivua). Toinen kuvaus on syyskuussa 2011 ilmestynyt valtiotieteen tohtori Hanna Kuusen Lainatut, viivatut, tentityt, Ylioppilaskunnan kirjasto / Helsingin yliopiston opiskelijakirjasto 1858–2009 (470 sivua). Viitaten Häklin kirjaan Kuusi kertoo tutkimuksensa pääpainon olevan sotien jälkeisessä ajassa.

Ylioppilaskunnan kirjasto syntyi 1858 ylioppilastiedekuntien yhdistettyä kirjastonsa, jotka olivat saaneet runsaasti teoksia 1852 lakkautetuilta osakunnilta. Toinen elementti oli Akateeminen lukuyhdistys. Se perustettiin 1846 ja jatkoi toimintaansa lehtien tilaajana ja lukupaikkojen tarjoajana 1880-luvulle, jolloin se sulautettiin ylioppilaskunnan kirjastoon.

Ylioppilaskunnan kirjaston tehtäväksi muotoutui opiskelussa tarvittavan aineiston tarjoaminen mutta myös toimiminen sivistyskirjastona, joka asetti käytettäväksi eri alojen tieteellistä kirjallisuutta ja erikielistä kaunokirjallisuutta. Helsingin yliopiston opiskelijoilla oli täten yhdysvaltalaisen mallin mukainen undergraduate-kirjasto. Kirjastoa käyttivät kyllä muutkin Helsingin seudun opiskelijat. Kaukolainoilla kirjasto palveli koko Suomea.

Tietyt keskustelun aiheet näyttävät nousevan esiin yhä uudelleen opiskelijakirjaston historian aikana. Niinpä on toistuvasti kysytty, eikö opiskelijan pitäisi ostaa kurssikirjansa ja luoda näin itselleen oma ammatillinen kirjasto.

Jatkuvasti opiskelijoiden kirjasto joutui valittamaan, miten vaikeaa oli saada tiedekunnilta tietoja kurssikirjoja koskevista muutoksista. Kuusen mukaan vasta 1980-luvulla yliopiston opin-toasiain hallinto alkoi suhtautua asiaan vakavasti. Siinä vaiheessa, kun tehokkaita pakotteita ei ol-

lut, jotkin asiakkaat vähät välittivät laina-ajoista ja palautuskehotuksista. Kirjoja myös varastettiin jatkuvasti, eniten katosi oikeustieteen teoksia. Teosten alleviivaus oli oma ongelmansa.

Ylioppilaat perustivat itselleen kirjaston, mutta eivät mitenkään runsaskätisesti rahoittaneet sen toimintaa. Jo 1940-luvulla alettiin keskustella kirjaston siirtämisestä valtion haltuun. Tämä toteutui kuitenkin vasta 1974, jolloin ylioppilaskunnan kirjastosta tuli Helsingin yliopiston kirjaston opiskeluosasto. Yliopistokin kärsi varojen niukkuudesta, eikä kirjaston tilanne korjaantunut. Tiivistäen voidaan sanoa, että kirjaston historia on ollut suurimman osan aikaa työskente-lyä ahtaissa ja epätyytyttävissä tiloissa, rahapula-ssa ja kovassa työpaineessa.

Kirjaston tilat ovat käyneet sen historian aikana toistuvasti pieniksi. Toimittuaan ensin vuokratiloissa Hallituskadulla ja sitten Vanhassa ylioppilastalossa kirjasto sai oman talon 1892 nykyisen Kaivopihan paikalle. Jo 1920-luvulla talo oli aivan liian ahdas. Uusi kirjastorakennus valmistui vasta 1955 Leppäsuonkadulle Domusten viereen. Yliopiston opiskelijamäärän kasvettua olivat Leppäsuonkadun kirjaston tilatkin täysin riittämättömät.

Ratkaisun ahtauteen toi lopulta se, että Helsingin yliopisto osti runsaasti neliöitä entisestä Pu-kevan talosta Kaisaniemestä. Kirjaston 400 000

teosta muutettiin näihin tiloihin 1996. Tällä hetkellä Kaisa-taloon rakennetaan uutta kirjastoa, joka valmistuu 2012.

Vuonna 1997 opiskelijakirjasto itsenäistyi yliopiston konsistorin alaiseksi erillislaitokseksi. Helsingin yliopiston kirjasto muuttui 2006 Kansalliskirjastoksi. Sitten Helsingin yliopiston lukuisat kirjastoyksiköt yhdistettiin 2009 uudeksi Helsingin yliopiston kirjastoksi, joka aloitti toimintansa 2010 ja sisältää myös opiskelijakirjaston.

Opiskelijakirjaston 150-vuotisessa historiassa heijastuvat Suomen valtiolliset ja taloudelliset

vaiheet, yliopisto-opiskelun muuttuminen sekä kirjastojen toiminnallinen, menetelmällinen ja tekninen kehitys. Hanna Kuusi kirjoittaa sujuvasti ja antaa monipuolisen ja eloisan kuvan kirjaston toiminnasta ja sen henkilökunnan sitkeästä pyrkimyksestä palvella asiakkaitaan ongelmista huolimatta.

Tietoa kirjoittajasta

Vesa Kautto, ylikirjastonhoitaja, emeritus
Email. Vesa.kautto@kolumbus.fi